

Kancelária verejného ochrancu práv

**Správa o výsledkoch prieskumu
ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd
osôb umiestnených v celách policajného zaistenia**

Bratislava február 2015

Podľa § 13 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov som Príkazom č. 2/2014 z 24. februára 2014 o určení prioritných tém prieskumov Kancelárie verejného ochrancu práv na rok 2014 určila, ako jednu z týchto tém, a zároveň uložila Kancelárii verejného ochrancu práv vykonať prieskum dodržiavania základných práv a slobôd v celách policajného zaistenia.

Prieskum vykonala pracovná skupina Kancelárie verejného ochrancu práv v zložení:

odborný gestor:	JUDr. Katarína Čulíková
pracovná skupina:	JUDr. Katarína Lakyová
	JUDr. Martina Rosinová
	Mgr. Tomáš Čitbaj
	JUDr. Andrea Bachová
	Mgr. Ondrej Jurišta
	JUDr. Andrea Mesárošová
	Mgr. Juraj Jando

Zoznam použitých skratiek

CPT – Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

cela – cela policajného zaistenia

Dohovor – Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (Vyhláška ministra zahraničných vecí 143/1988 Zb. o Dohovore proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu)

ESLP – Európsky súd pre ľudské práva

KVOP – Kancelária verejného ochrancu práv

KR PZ – Krajské riaditeľstvo Policajného zboru Slovenskej republiky

NMV SR o celách policajného zaistenia - Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003 o celách policajného zaistenia v znení Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 52/2005

OO PZ – Obvodné oddelenie Policajného zboru Slovenskej republiky

OR PZ – Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Slovenskej republiky

PZ – Policajný zbor Slovenskej republiky

Trestný poriadok – zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Ústava – Ústava Slovenskej republiky ústavný zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov

ÚS SR - Ústavný súd Slovenskej republiky

Zákon o VOP – zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov

Zákon o PZ - zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

ZZS – záchranná zdravotná služba

Obsah

Úvodné informácie o prieskume	5
O prieskume a o jeho priebehu	5
1. Ochrana a dodržiavanie základných práv a slobôd fyzickej osoby pri jej umiestňovaní do cely a v priebehu jej pobytu v nej	8
1.1. Umiestnenie fyzickej osoby do cely, právo a zistená policajná prax	8
1.2. Práva fyzickej osoby umiestnenej v cele a zistená policajná prax	16
1.3. Vyhodnotenie zistenej policajnej praxe z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osoby umiestnenej v cele	18
2. Zistenia o policajnej praxi zatvárania fyzických osôb do uzavretého, tzv. „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove, ktorý nie je celou	24
2.1. „Vyhradené priestory“ v policajnej budove – čo to je ?	24
2.2. Postup zatvorenia fyzickej osoby do „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove a záruky ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzickej osoby v nich zatvorenej	24
2.3. Vyhodnotenie policajnej praxe zatvárania fyzických osôb do „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd zatvorenej fyzickej osoby	25
3. Materiálne podmienky v celách	28
3.1. Zistenia o materiálnych podmienkach v celách	28
3.2. Vyhodnotenie zistení o materiálnom zabezpečení z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzickej osoby umiestnenej v cele	32
4. Opatrenia na zlepšenie ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd v činnosti policajných orgánov	33
Záver	36
Príloha č. 1	37
Príloha č. 2	40

Úvodné informácie o prieskume

Verejný ochranca práv má venovať osobitnú pozornosť ochrane a dodržiavaniu základných práv a slobôd fyzických osôb, ktorým orgány verejnej správy, či orgány verejnej moci, obmedzili osobnú slobodu. Zákon o VOP ho v § 14 ods. 3 a v § 17 ods. 1 písm. d) oprávňuje vykonávať návštevy miest, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova a v celách policajného zaistenia a hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú zaistené.

Využívanie týchto zákonných oprávnení verejného ochrancu práv považujem v súčasnosti nielen za dôležité, ale najmä za nevyhnutné preto, že **Slovenská republika doteraz neratifikovala Opčný protokol k Dohovoru**, ktorého cieľom je ustanoviť systém pravidelných návštev vykonávaných nezávislými medzinárodnými a národnými orgánmi v zariadeniach, kde môžu byť zadržované osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, na účel prevencie mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Z tohto dôvodu Slovenská republika **nemá národný preventívny mechanizmus, ktorý zabezpečuje pravidelnú a systematickú kontrolu zariadení, v ktorých sa nachádzajú osoby s obmedzenou osobnou slobodou**. CPT nám tento nedostatok vyčíta. **O to neprijateľnejšia je skutočnosť, že celý doteraz neboli predmetom žiadneho systematického prieskumu ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzických osôb ani zo strany verejného ochrancu práv.**

To sú dôvody, pre ktoré som KVOP uložila vykonať tento prieskum.

O prieskume a o jeho priebehu

K porušovaniu základných práv a slobôd fyzických osôb môže dôjsť takým postupom orgánu verejnej správy - polície, ktorý nemá oporu v zákone, aj tým, ako zákonné ustanovenia napĺňa. K zásahu do základných práv a slobôd fyzickej osoby môže dôjsť policajným postupom pri umiestňovaní fyzickej osoby do cely, počas jej umiestnenia v cele, tým ako sa pristupuje k fyzickej osobe, aké je správanie k nej, zaobchádzanie s ňou, ale aj v dôsledku nedostatočného materiálneho zabezpečenia jej pobytu v cele. K porušeniu základných práv a slobôd môže dôjsť napríklad tak, že použitý policajný postup dôsledne nerešpektuje

a nezachováva ľudskú dôstojnosť každej fyzickej osoby, ktorej sa týka. Tiež tým, ak jej nie je umožnené riadne uplatniť svoje práva (napr. právo na riadne poučenie o právach a povinnostiach, právo na ochranu zdravia, právo na právnu pomoc).

Prieskum bol zameraný **na zistenie uplatňovanej praxe** príslušníkov PZ pri **postupe a prístupe k fyzickým osobám** umiestňovaným do cielel a k fyzickým osobám už umiestneným v celách a na **zistenie materiálnych podmienok zabezpečujúcich pobyt** v celách. Podstatnou časťou prieskumu je vyhodnotenie zistení o bežne používanej policajnej praxi z pohľadu úrovne ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzickej osoby, najmä z hľadiska dodržiavania jej práva na osobnú slobodu, na dodržiavanie zákazu mučenia, podrobenia krutému, neľudskému, či ponižujúcemu zaobchádzaniu, práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, na ochranu zdravia, na súdnu a inú právnu ochranu a na právnu pomoc.

Účelom správy je v prípade, ak sa to ukáže ako potrebné pre zlepšenie úrovne ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzických osôb v policajnej praxi, navrhnúť odporúčania na jej zlepšenie a poslaním verejného ochrancu práv je trvať na prijatí opatrení a na dodržiavaní základných práv a slobôd v činnosti všetkých orgánov verejnej správy.

Zoznam všetkých útvarov PZ, na ktorých sú zriadené cely, poskytol prezident PZ. Zamestnanci KVOP urobili prieskum vo všetkých krajocho. V každom KR PZ, v niektorých OR PZ a v niektorých OO PZ, za predpokladu, že sa v týchto útvaroch nachádzali cely. Formou osobného miestneho prieskumu preskúmali 19 útvarov PZ, v ktorých sa nachádza 75 cielel (50 jednolôžkových a 25 dvojlôžkových). Zoznam navštívených útvarov PZ:

KR PZ Bratislava

KR PZ Trnava

KR PZ Nitra

KR PZ Trenčín

KR PZ Žilina

KR PZ Košice

OR PZ Galanta

OR PZ Nové Zámky

OR PZ Považská Bystrica

OR PZ Rožňava

OO PZ Piešťany

OO PZ Topoľčany

OO PZ Dubnica nad Váhom

OO PZ Martin východ

OO PZ Banská Bystrica západ

OO PZ Lučenec

OO PZ Rožňava

OO PZ Prešov sever

OO PZ Poprad

Súčasťou zisťovania v prieskume boli rozhovory s tými osobami nachádzajúcimi sa v celách, ktoré s rozhovorom súhlasili (čo bolo v 7 prípadoch), so zamestnancami jednotlivých útvarov PZ, zisťovanie reality na mieste a zisťovanie z policajnej dokumentácie.

Správa o výsledkoch prieskumu obsahuje vo svojej prvej a druhej časti zistený reálny stav o bežnej policajnej praxi, hodnotenie zisteného stavu z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzických osôb, tretia časť obsahuje zistenia o materiálnych podmienkach v celách, štvrtá časť obsahuje navrhnuté opatrenia verejnej ochrankyne práv a v prílohách je veľmi stručná informácia o právnom rámci preskúmvanej problematiky a fotografie niekoľkých tzv. vyhradených priestorov v policajných budovách.

1. Ochrana a dodržiavanie základných práv a slobôd fyzickej osoby pri jej umiestňovaní do cely a v priebehu jej pobytu v nej

1.1. Umiestnenie fyzickej osoby do cely, právo a zistená policajná prax

Z právnej úpravy vyplýva, že policajt je oprávnený zaistiť osobu určenú v § 19 zákona o PZ.¹ Tiež je oprávnený osobu, ktorú zaistil podľa uvedeného § 19, umiestniť do cely zriadenej na tento účel v útvere PZ. Ďalej je oprávnený umiestniť do cely aj osobu ak je zadržaná, ak je zatknutá na základe príkazu na zatknutie, medzinárodného zatýkacieho rozkazu alebo európskeho zatýkacieho rozkazu, ak ide o svedka, ktorého osobná sloboda bola obmedzená na základe príkazu súdu, tú, ktorá je prevzatá policajtom na vykonanie procesných úkonov z väzby, z výkonu trestu odňatia slobody alebo tú, ktorá má byť dodaná do väzby alebo do výkonu trestu odňatia slobody.² Zaisťujúci policajt o odovzdaní zaistenej osoby **bezodkladne** napíše úradný záznam.³

Pred umiestnením osoby do cely odoberie policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, tejto osobe veci, ktorými by mohla ohroziť vlastný život alebo zdravie alebo život a zdravie inej osoby. Policajt napíše zoznam odobratých vecí, ktorý podpíše. Rovnako ho podpíše aj osoba umiestňovaná do cely. Pri prepustení osoby z cely jej policajt odobraté veci vráti. Vrátenie vecí potvrdí prepustená osoba svojím podpisom.⁴

Do cely sa vždy umiestňujú oddelene osoby rôzneho pohlavia, mladšie ako 18 rokov a dospelé, zadržané alebo zatknuté na základe príkazu na zatknutie, u ktorých možno predpokladať, že sa proti nim bude viesť spoločné trestné konanie alebo ich trestné činy spolu súvisia. Ak policajt zistí, že osoba, ktorá má byť umiestnená do cely, je zjavne pod vplyvom

¹ § 19 ods.1 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Policajt je oprávnený zaistiť osobu

a) ktorá svojím konaním bezprostredne ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok,

b) pristihnutú pri páchaní priestupku, ak je dôvodná obava, že v ňom bude pokračovať, alebo ak je to nevyhnutne potrebné na riadne zistenie alebo objasnenie vecí,

c) ktorá sa pokúsila o útek pri predvedení podľa § 17 alebo § 18, a dôvodná obava z jej úteku trvá,

d) ktorá na útvere Policajného zboru uráža policajta alebo inú osobu alebo sa správa inak agresívne,

e) na ktorú bolo vyhlásené medzinárodné policajné pátranie,

f) ktorá sa nachádza na mieste trestného činu bezprostredne po jeho spáchaní a je potrebné zistiť jej súvislosť s trestným činom,

g) pred zistením jej totožnosti podľa § 18, ak sa nachádza v priestore, v ktorom sa zakročuje pod jednotným velením za podmienok podľa § 66 proti nebezpečnému páchatelovi a použitie výzvy na preukázanie totožnosti podľa § 18 môže ohroziť život alebo zdravie zakročujúceho policajta alebo osôb nachádzajúcich sa v tomto priestore,

h) ktorá svojím konaním bezprostredne ohrozuje bezpečnosť a plynulosť železničnej dopravy.

² § 42 zákona č. 171/1993 Z. z.

³ § 19 ods. 7 zákona č. 171/1993 Z. z.

⁴ § 43 zákona č. 171/1993 Z. z.

alkoholických nápojov, omamných látok, psychotropných látok alebo liekov, príp. je zranená, alebo táto osoba upozorní na svoju závažnú chorobu alebo zranenie, policajt **zariadi jej lekárske ošetrovanie a vyžiada si od lekára vyjadrenie, či môže byť umiestnená v cele.**⁵

Policajt je oprávnený použiť **spútavacie popruhy**, ak osoba umiestnená v cele neovláda svoje konanie. Po celý čas použitia týchto popruhov musí byť osoba umiestnená v cele pod kontrolou policajta, ktorý musí dbať na to, aby nedošlo k narušeniu krvného obehu spútanej osoby.⁶

Ak osoba umiestnená v cele ochorie, ublíži si na zdraví alebo sa pokúsi o samovraždu, urobí policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, potrebné opatrenia smerujúce k ochrane zdravia a života; poskytne jej najmä prvú pomoc a privolá lekára. O uvedených skutočnostiach, ako aj o prípade úmrtia osoby umiestnenej v cele, policajt bez meškania vyrozumie veliteľa útvaru PZ, pri ktorom je cela zriadená. Veliteľ útvaru PZ o týchto prípadoch neodkladne vyrozumie lekára, príslušného prokurátora a o úmrtí vyrozumie niektorú z blízkych osôb zomrelého.⁷

Ak osoba, ktorá má byť umiestnená do cely, nemá dostatočný odev alebo jej odev je hygienicky závadný, požičia jej odev útvar Policajného zboru, pri ktorom je cela zriadená.⁸

Osoba umiestnená v cele môže podávať návrhy, podnety a sťažnosti. Písomné návrhy, podnety a sťažnosti sa odovzdávajú veliteľovi útvaru Policajného zboru na ďalšie riešenie. Ústne podané návrhy, podnety a sťažnosti policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, spíše a odovzdá ich tomuto veliteľovi na ďalšie riešenie.⁹

Vybavenie cely, umiestňovanie osoby do cely, predvádzanie osoby umiestnenej v cele, režim v cele, stravovanie v cele, výkon dozoru v cele, vstup do cely a prepúšťanie a odovzdávanie umiestnenej osoby z cely je upravené v **NMV SR o celách policajného zaistenia**, teda rezortnou podzákonnou normou.

Priestor ciel je uzatvorený priestor. Tvoria ho samotné cely, chodba, miestnosť pre policajtov vykonávajúcich výkon služby v celách, miesto na odloženie osobných vecí osoby umiestnenej v cele, priestor pre oddelené uloženie čistej a znečistenej bielizne a ostatného výstrojného materiálu, výsluchová miestnosť, sprchy a záchod – podľa stavebno – technických možností.¹⁰ Podľa zásad pre budovanie ciel je pre jednu osobu predpísaný úžitkový priestor v cele 5m², pre dve osoby 12m².¹¹ Cela musí mať minimálne 2,1 m svetlej výšky.¹²

⁵ § 44 zákona č. 171/1993 Z. z.

⁶ § 52a zákona č. 171/1993 Z. z.

⁷ § 48 zákona č. 171/1993 Z. z.

⁸ § 46 zákona č. 171/1993 Z. z.

⁹ § 49 zákona č. 171/1993 Z. z.

¹⁰ časť IV. písm. a) prílohy č. 1 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003 o celách policajného zaistenia v znení Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 52/2005

¹¹ časť I. bod 2. písm. a) a b) prílohy č. 1 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

¹² časť I. bod 3. písm. prílohy č. 1 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

Cela musí byť hygienicky nezávadná a zodpovedať účelu zaistenej osoby. Cela môže byť vybavená prostriedkami zvukovej a obrazovej techniky na zabezpečenie spojenia s policajtom, ktorý vykonáva ochranu cely. V cele nesmú byť také predmety, ktoré by mohli byť zneužívané na ohrozenia života a zdravia umiestnenej osoby alebo policajta.¹³

Celu možno zriadiť v KR PZ, OR PZ, OO PZ alebo jemu na úroveň postavenom útvaru PZ (podľa potreby).¹⁴

Osobu možno umiestniť do cely iba z dôvodov ustanovených zákonom a na základe rozhodnutia o zaistení alebo na základe zápisnice o zadržaní.

Zákonné dôvody zásahu do základného práva fyzickej osoby na osobnú slobodu, ku ktorému dôjde jej umiestnením do cely policajného zaistenia sú uvedené v zákone o PZ (§ 19 Oprávnenie na zaistenie osoby) a v Trestnom poriadku (§ 73 Príkaz na zatknutie,¹⁵ Zadržanie - § 85¹⁶ až § 88, § 408 Nariadenie výkonu trestu¹⁷ a § 504 Zadržanie¹⁸).

Policajt vykonávajúci ochranu cely pri preberaní osoby do cely vykonáva určené úkony, ale najmä **musí na rozhodnutie o zaistení osoby**, v zápisnici o zadržaní obvineného a v zápisnici o zadržaní a obmedzení osobnej slobody podozrivej osoby **zapísať čas jej umiestnenia do cely** a pred umiestnením osoby do cely má skontrolovať, či umiestňovaná

¹³ § 45 zákona č. 171/1993 Z. z.

¹⁴ Čl. 2 ods. 1 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

¹⁵ § 73 ods. 1 Trestného poriadku

Ak je daný niektorý z dôvodov väzby a obvineného nemožno predvolať, predviesť alebo zadržať a zabezpečiť jeho prítomnosť na výsluchu alebo na inom úkone, vydá predseda senátu a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora príkaz, aby bol obvinený zatknutý.

¹⁶ § 85 ods. 1 Trestného poriadku

Osobu podozrivú zo spáchania trestného činu môže policajt zadržať, ak je tu niektorý z dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 alebo ak ide o podozrivú osobu podľa § 204 ods. 1, aj keď proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie. Na zadržanie je potrebný predchádzajúci súhlas prokurátora. Bez takého súhlasu možno zadržanie vykonať, len ak vec neznesie odklad a súhlas vopred nemožno dosiahnuť, najmä ak bola taká osoba pristihnutá pri trestnom čine alebo zastihnutá na úteku.

§ 85 ods. 2 Trestného poriadku

Osobnú slobodu osoby, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom, môže obmedziť ktokoľvek, ak je to potrebné na zistenie jej totožnosti, zabránenie úteku, zabezpečenie dôkazov alebo na zabránenie ďalšiemu páchaniu trestnej činnosti. Je však povinný takú osobu bezodkladne odovzdať útvaru Policajného zboru, útvaru Vojenskej polície alebo útvaru Colnej správy.

¹⁷ § 408 ods. 1 Trestného poriadku

Len čo sa rozhodnutie, podľa ktorého sa má vykonať trest odňatia slobody, stalo vykonateľným, predseda senátu príslušného súdu prvého stupňa alebo odvolacieho súdu ihneď vydá príkaz na zadržanie odsúdeného na účel jeho dodania do výkonu trestu odňatia slobody a zároveň nariadi výkon trestu odňatia slobody a dodanie odsúdeného do výkonu trestu odňatia slobody, ak

a) je vo väzbe,

b) bol mu uložený trest odňatia slobody prevyšujúci dva roky,

c) je obava, že ujde, alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol výkonu trestu.

¹⁸ § 504 ods. 1 Trestného poriadku

Na žiadosť cudzích orgánov môže prokurátor príslušný na vykonanie predbežného vyšetrovania dať príkaz útvaru Policajného zboru na zadržanie osoby, o ktorej vydanie budú cudzie orgány žiadať. Dôvodmi väzby podľa § 71 nie je pritom viazaný.

§ 504 ods. 2 Trestného poriadku

Osobu, po ktorej vyhlásili cudzie orgány pátranie na účel jej extradície, môže útvar Policajného zboru zadržať po predchádzajúcom súhlase prokurátora. Bez takého súhlasu možno osobu zadržať len vtedy, ak vec nepripúšťa odklad a súhlas nemožno vopred zabezpečiť.

osoba bola riadne poučená o svojich právach a poučiť ju o režime v cele. Obsah poučenia o právach vychádza z právneho postavenia umiestňovanej osoby, ktoré určuje dôvod, pre ktorý sa jej obmedzuje osobná sloboda, teda či k obmedzeniu osobnej slobody dochádza na základe rozhodnutia o zaistení osoby, na základe príkazu na zatknutie alebo zápisnice o zadržaní obvineného resp., zápisnice o zadržaní a obmedzení osobnej slobody podozrivej osoby, príp. príkazu na dodanie do výkonu trestu odňatia slobody alebo príkazu na zadržanie osoby, o ktorej vydanie budú žiadať cudzie orgány.

Bezpečnostná prehliadka

Právna úprava:

Pred umiestnením osoby do cely jej policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, **odoberie vecí**, ktorými by si mohla ohroziť vlastný život alebo zdravie alebo život a zdravie inej osoby. Policajt napíše zoznam odobratých vecí, ktorý podpíše spolu s osobou umiestňovanou do cely. Pri prepustení jej odobraté veci vráti. Vrátenie vecí potvrdí osoba svojim podpisom.⁴

Zistená policajná prax:

Odobratie vecí robia policajti v rámci bezpečnostnej prehliadky. Z vyjadrení policajtov, potvrdených vyjadreniami osôb nachádzajúcich sa v celách, som zistila, že **prax pri vykonávaní bezpečnostných prehliadok je rôzna** a závisí od možností konkrétneho policajného útvaru. Ani v jednom z navštívených policajných útvarov nemali problém so zabezpečením vykonania bezpečnostnej prehliadky policajtom/policajtkou rovnakého pohlavia ako má prehliadaná osoba. Policajti uviedli, že ak v danom čase v policajnom útvere nie je policajt/policajтка rovnakého pohlavia aké má osoba, ktorá má byť prehliadnutá, vykonajú prehliadku iba skenerom a neskôr kompletnú prehliadku vykoná policajt/policajтка rovnakého pohlavia ako má prehliadaná osoba. V policajných útvaroch, ktoré boli predmetom prieskumu sme zistili, že **policajti vykonávajú bezpečnostné prehliadky aj v rôznych priestoroch** pred celami, v ich blízkosti, alebo v nejakej miestnosti podľa priestorových možností pracoviska (chodba, miestnosť na odloženie osobných vecí a hygienu, tzv. „vyhradený priestor“, iná miestnosť). V niektorých prípadoch túto previerku policajti **vykonávajú v priestore, ktorý je monitorovaný kamerou, čo znamená, že kamerový záznam môže sledovať tretia osoba, a to aj opačného pohlavia než má prehliadaná osoba**. Takýto postup zamestnanci KVOP zistili vo viacerých policajných útvaroch, a to na KR PZ Bratislava, KR PZ Trnava, OO PZ Dubnica nad Váhom, OO PZ Banská Bystrica západ (ak policajti bezpečnostnú prehliadku vykonávajú v miestnosti pre zadržané osoby a nie v chodbe pred celami). Iba na KR PZ Bratislava policajti uviedli, že

v čase vykonávania bezpečnostnej prehliadky osoby ženského pohlavia buď kameru zakryjú, alebo sa vypne monitor v miestnosti, v ktorej sa nachádzajú aj muži. V rámci prieskumu policajti z takmer všetkých policajných útvarov uviedli, že **všetkým osobám, ktoré umiestňujú do cely, odoberajú všetky veci, ktoré majú pri sebe.** V prípade potreby - na požiadanie - ponechajú na potrebný čas okuliare alebo písomnosti, ktoré si umiestnená osoba chce čítať. Odoberať by sa pritom mali iba veci, **ktorými by umiestňovaná osoba mohla ohroziť vlastný život alebo zdravie, alebo život a zdravie inej osoby.** Odoberanie všetkých vecí policajti odôvodňovali tým, že aj napr. okuliarmi môže dôjsť k sebapoškodeniu alebo ohrozeniu života a zdravia inej osoby.

Poučenie o právach a povinnostiach

Právna úprava:

Policajt je pri vykonávaní služobnej činnosti spojenej so zásahom do práv alebo slobôd osoby povinný túto osobu **hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach,** ktoré sú ustanovené v tomto zákone alebo v inom všeobecne záväznom právnom predpise.¹⁹

Policajt vykonávajúci ochranu cely pri preberaní osoby na jej umiestnenie do cely kontroluje, či osoba, ktorá má byť umiestnená do cely bola riadne poučená o svojich právach a poučuje ju o režime v cele.²⁰

Režimové opatrenia v cele musia byť spracované písomne v slovenskom jazyku a v jazykoch ruskom, nemeckom a anglickom. Osoba umiestnená do cely **musí byť oboznámená s režimom v cele,** toto oboznámenie osoby umiestnenej do cely vykonáva policajt, ktorý vykonáva ochranu cely.²¹

Zistená policajná prax:

Predmetom preskúmania bolo overenie, ako sa v praxi uskutočňuje kontrola vykonania riadneho poučenia osoby, ktorá má byť umiestnená do cely o jej právach, a ako ju poučujú o režime v cele. Od policajtov a rozhovormi s osobami, ktoré sa nachádzali v celách, som o vykonávaní týchto kontrol zistila:

- **kontrola, či bola umiestňovaná osoba predtým riadne poučená o svojich právach**
 - **vykonávajú ju pred umiestnením do cely iba v KR PZ Trenčín, KR PZ Bratislava, KR PZ Žilina, OO PZ Piešťany a OO PZ Topoľčany,**

¹⁹ § 8 ods. 2 zákona č. 171/1993 Z. z.

²⁰ Čl. 4 ods. 2 písm. b) Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

²¹ Čl. 6 ods. 5 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

- jej vykonávanie nepotvrdili v KR PZ Trnava, OR PZ Galanta, OO PZ Dubnica nad Váhom, OR PZ Považská Bystrica, OO PZ Martin východ, KR PZ Košice, OR PZ Rožňava, OO PZ Rožňava, OO PZ Prešov sever, OO PZ Poprad, s odôvodnením, že poučenie o právach je vecou policajta, ktorý osobnú slobodu obmedzil,
- neurčité odpovede o vykonávaní kontroly, či sa osobe umiestňovanej do cely policajného zaistenia dostalo riadneho poučenia o jej právach, poskytli policajti z KR PZ Nitra, OR PZ Nové Zámky, OO PZ Lučenec, OO PZ Banská Bystrica západ;

➤ **kontrola poučenia o režime v cele**

Z prieskumu vyplynulo, že v policajných útvaroch s celami je zaužívaná prax, že policajti poučenie o režime v cele a o povinnostiach a právach osoby umiestnenej do cely dávajú tejto osobe ústne. Na tlačíve „Záznam o odovzdaní osoby na umiestnenie do cely policajného zaistenia“ osoba, ktorej bola obmedzená osobná sloboda, svojím podpisom potvrdí, že bola o režime v cele poučená. Policajti mali k dispozícii režimové opatrenia preložené do určených jazykov v písomnom vyhotovení. Tieto vyhotovenia nedávali umiestňovanej osobe do rúk. Vo väčšine policajných útvarov boli režimové opatrenia preložené do určených jazykov umiestnené v celách (napr. pripevnené na dverách alebo na stene), niektoré boli poškodené. Policajti uviedli, že individuálne ich v písomnom vyhotovení poskytujú **na požiadanie**, takže osoba umiestnená v cele má možnosť sa s nimi oboznámiť bez stresu a v pokoji aj neskôr.

Vyrozumenie o zaistení

Právna úprava:

Osobe zaistenej podľa zákona o PZ sa umožní bez zbytočného odkladu na jej požiadanie vyrozumiť o zaistení niektorú z blízkych osôb a požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci. Ak ide o vojaka, policajt vyrozumie najbližší vojenský útvar, a ak ide o osobu, ktorá nie je plnoletá, zákonného zástupcu tejto osoby.²²

Zistená policajná prax:

Podľa informácií od policajtov a od osôb, ktoré boli umiestnené v čase prieskumu v celách a súhlasili s rozhovorom, sa v praxi zaistenej osobe **neumožňuje, aby mohla sama vyrozumiť** blízku osobu o svojom zaistení. Ak zaistená osoba o vyrozumenie požiada, postupujú v policajných útvaroch odlišne:

²² § 19 ods. 6 zákona č. 171/1993 Z. z.

- na požiadanie o vyznenie blízkej osoby blízku osobu vyznávajú policajti vykonávajúci ochranu cely telefonicky alebo osobne prostredníctvom vyslanej hliadky – OR PZ Považská Bystrica, OO PZ Martin východ, OO PZ Rožňava, OO PZ Prešov sever, OO PZ Poprad, OO PZ Piešťany, OO PZ Topoľčany, OO PZ Lučenec, OO PZ Banská Bystrica západ,
- s požiadavkou o vyznenie blízkej osoby sa policajti vykonávajúci ochranu cely obrátia na policajta, ktorý osobnú slobodu obmedzil - KR PZ Bratislava, OR PZ Rožňava, KR PZ Nitra, OR PZ Galanta,
- s požiadavkou na vyznenie tretej osoby sa nestretli, pretože to vykonáva policajt, ktorý osobnú slobodu obmedzil – KR PZ Trnava, OR PZ Nové Zámky,
- obe možnosti - teda, že vyznenie blízkej osoby zabezpečujú bez problémov alebo že ho nezabezpečujú, lebo je to vecou policajta, ktorý osobnú slobodu obmedzil, uviedli policajti z KR PZ Trenčín, KR PZ Žilina, KR PZ Košice, OO PZ Dubnica nad Váhom.

Z prieskumu vyplynulo, že v policajnej praxi sú nejasnosti o tom, kto má vyznenie zabezpečovať, či policajt vykonávajúci ochranu cely alebo policajt, ktorý osobnú slobodu obmedzil. Väčšinou sa policajti prikláňali k tomu, že realizáciu tohto práva by mal zabezpečiť policajt, ktorý osobnú slobodu obmedzil. Jednotlivé policajné útvary riešia rozdielne aj situáciu, ak osoba s obmedzenou osobnou slobodou požiada o vyznenie niektorej z blízkych osôb o svojom zaistení až počas pobytu v cele.

Dostupnosť právnej pomoci

Právna úprava:

Zaistená osoba má právo požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci a podľa zákona o PZ (§ 19 ods. 6) sa jej umožní bez zbytočného odkladu požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci.

Zadržaná osoba má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania, bez prítomnosti tretej osoby; má právo požadovať, aby obhajca bol prítomný pri jej výsluchu, ibaže je obhajca v lehote uvedenej v zákone nedosiahnuteľný.²³

Právo na právnu pomoc nemá podľa Trestného poriadku svedok, ktorý je zadržaný podľa § 88 - Zabezpečenie svedka.

Na žiadosť cudzích orgánov môže prokurátor príslušný na vykonanie predbežného vyšetrovania dať príkaz útvaru PZ na zadržanie osoby, o ktorej vydanie budú cudzie orgány žiadať.²⁴ V konaní o vydanie do cudziny musí mať vyžiadaná osoba obhajcu.²⁵

²³ § 85 ods. 6 Trestného poriadku

Zistená policajná prax:

Z vyjadrení policajtov a osôb umiestnených v celách, vyplýva:

- kontakt s právnym zástupcom policajti vykonávajúci ochranu cely umožnia **bez problémov**, pokiaľ má plnú moc na zastupovanie, resp. je mu udelená počas stretnutia – KR PZ BA,
- ak osoba právneho zástupcu nemá a svoje právo sa rozhodne využiť počas pobytu v cele, kontaktujú policajta, ktorý osobnú slobodu obmedzil, alebo vyšetrovateľa - OR PZ Rožňava, OO PZ Prešov sever, OO PZ Poprad, OO PZ Banská Bystrica západ, OO PZ Lučenec,
- kontakt s právnym zástupcom policajti vykonávajúci ochranu cely **umožnia na základe súhlasu policajta**, ktorý osobnú slobodu obmedzil alebo vyšetrovateľa – KR PZ Žilina, OR PZ Považská Bystrica, OO PZ Rožňava,
- **kontakt s právnym zástupcom policajti vykonávajúci ochranu cely neumožňujú, je to vec policajta, ktorý osobnú slobodu obmedzil** – KR PZ Trenčín, KR PZ Košice, OO PZ Martin východ, KR PZ Nitra, OR PZ Galanta, OO PZ Piešťany, OO PZ Topoľčany, OR PZ Nové Zámky, KR PZ Trnava,
- **rozporné informácie** poskytli policajti na OO PZ Dubnica nad Váhom - napríklad, že zaistené a zadržané osoby nemajú právo na právneho zástupcu, alebo naopak, že kontakt s advokátom by umožnili bez problémov, ale ešte to v praxi nerobili.

Z prieskumu vyplynulo, že uplatnenie práva zaistenej, zadržanej osoby na právnu pomoc môže byť vo viacerých útvaroch problémom. **Vo väčšine prípadov policajti uviedli, že osoba v cele má právo na právnu pomoc iba v prípade, že je voči takejto osobe vznesené obvinenie.** Policajti z niektorých útvarov uviedli, že skúsenosť so žiadosťou o pomoc právneho zástupcu nemajú a nevedeli, ako by takúto žiadosť riešili. Niektorí uviedli, že poskytnutie právnej pomoci sa viaže na súhlas vyšetrovateľa. Odlišné postupy pri umožňovaní právnej pomoci pritom uviedli aj policajti slúžiaci v tom istom policajnom útvare.

²⁴ § 504 ods. 1 prvá veta Trestného poriadku

²⁵ § 502 ods. 3 Trestného poriadku

1.2.Práva fyzickej osoby umiestnenej v cele a zistená policajná prax

Zabezpečenie lekárskej prehliadky pred umiestnením do cely a poskytnutie zdravotnej starostlivosti počas pobytu v cele

Právna úprava:

Ak policajt zistí, že osoba, ktorá má byť umiestnená do cely, je zjavne pod vplyvom alkoholických nápojov, omamných látok, psychotropných látok alebo liekov, zranená, alebo osoba upozorní na svoju závažnú chorobu alebo zranenie, **policajt zariadi jej lekárske ošetrovanie a vyžiada vyjadrenie lekára**, či môže byť umiestnená v cele.²⁶

Ak osoba umiestnená v cele ochorie, ublíži si na zdraví alebo sa pokúsi o samovraždu, urobí policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, potrebné opatrenia smerujúce k ochrane zdravia a života; **poskytne jej najmä prvú pomoc a privolá lekára**.²⁷

Zistená policajná prax:

- lekár prehliada osobu pred jej umiestnením do cely v priestore na dohľad od policajtov, v prípade potreby lekárskeho ošetrovania počas pobytu v cele policajti volajú ZZS – KR PZ Bratislava (policajti sú mimo cely, v prípade potreby sú na požiadanie lekára v cele), KR PZ Nitra, OO PZ Dubnica nad Váhom, OO PZ Martin východ, KR PZ Žilina, OR PZ Považská Bystrica, OO PZ Rožňava, OO PZ Poprad, OO PZ Piešťany, OO PZ Banská Bystrica západ,
- prehliadka lekárom pred umiestnením do cely prebieha na dohľad od policajtov, v prípade potreby lekárskeho ošetrovania počas pobytu v cele policajti volajú ZZP alebo sa táto osoba eskortuje do ambulancie alebo do nemocnice na ošetrovanie – KR PZ Trenčín, OO PZ Topoľčany, OO PZ Lučenec, OO PZ Prešov sever, OR PZ Rožňava,
- osoba, ktorá potrebuje zdravotnú starostlivosť je odvedená na ošetrovanie do ambulancie lekára alebo do nemocnice a policajti sú - podľa okolností - na dohľad alebo na doslech - KR PZ Košice (ambulancia sídli priamo v budove), KR PZ Trnava, OR PZ Galanta, OR PZ Nové Zámky.

Stravovanie

Právna úprava:

Stravovanie predvedenej osoby, zaistenej osoby alebo **osoby umiestnenej v cele** podľa zákona o PZ, alebo zatknutej osoby, zadržanej osoby, predvedenej osoby, osoby,

²⁶ § 44 ods. 2 zákona č. 171/1993 Z. z.

²⁷ § 48 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z.

ktorá má byť dodaná do väzby alebo do výkonu trestu odňatia slobody, alebo odovzdanej osoby podľa osobitných predpisov sa zabezpečuje podľa miestnych podmienok a v príslušnom čase, v súlade so zásadami správnej výživy a s prihliadnutím na vek, zdravotný stav a náboženské vyznanie takejto osoby. **Prvýkrát sa strava takejto osobe poskytne, ak obmedzenie jej osobnej slobody prekročí šesť hodín.** Ak obmedzenie osobnej slobody netrvá dlhšie ako šesť hodín, stravovanie sa zabezpečuje, iba ak si to vyžaduje zdravotný stav tejto osoby alebo vek takejto osoby, alebo iná vážna okolnosť, ktorá je policajtovi známa. Výdavky na stravovanie hradí osoba, ktorej bola strava poskytnutá; ak to jej aktuálne pomery nedovoľujú, výdavky na stravovanie znáša štát. Ak takáto osoba odmietne poskytnutie stravy, policajt o tom spíše úradný záznam, v ktorom uvedie aj dôvod odmietnutia stravy, a v prítomnosti iného policajta predloží úradný záznam na podpis osobe, ktorá poskytnutie stravy odmietla. Ak takáto osoba odmietne aj podpísanie úradného záznamu o odmietnutí stravy, túto skutočnosť zaznamenajú policajti v úradnom zázname a predložia ho svojmu nadriadenému. Hornú hranicu výdavkov na stravovanie vrátane použitého materiálu, ktoré znáša štát, a ďalšie podrobnosti o stravovaní vrátane spôsobu zabezpečovania stravovania ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.²⁸

Zistená policajná prax:

Prieskum potvrdil, že vo **všetkých útvaroch poskytujú osobe umiestnenej v cele stravu po prekročení šiestich hodín od obmedzenia jej osobnej slobody.** Prax v zabezpečení stravy je spravidla taká, že policajti chodia stravu kupovať, alebo ju objednávajú, podľa aktuálnych možností, v mieste policajného útvaru (obchody, bufety, reštaurácie). Výnimku tvorí KR PZ Bratislava, kde je strava zabezpečovaná prostredníctvom Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Bratislava.

Podľa Smernice ORPZ-LC-OOP3-1420/2012 pre výkon služby, režimu a ochrany v celách v OO PZ Lučenec (časť Práva osoby umiestnenej v cele, čl. I. bod 5) sa strava poskytuje osobe spravidla do 6 hodín **od umiestnenia do cely.** Lehota **6 hodín sa má pritom počítať od začiatku obmedzenia osobnej slobody a nie od umiestnenia do cely.**

Vybavovanie sťažností

Právna úprava:

Osoba umiestnená v cele môže podávať návrhy, podnety a sťažnosti. Písomné návrhy, podnety a sťažnosti sa odovzdávajú veliteľovi útvaru PZ na ďalšie riešenie. Ústne podané

²⁸ § 81a zákona č. 171/1993 Z. z.

návrhy, podnety a sťažnosti policajti, ktorý vykonáva ochranu cely, spíše a odovzdá ich tomuto veliteľovi na ďalšie riešenie.²⁹

Zistená policajná prax:

Takmer vo všetkých útvaroch PZ policajti uviedli, že osoby umiestnené v celách nevyužívajú svoje právo podať sťažnosť. V odpovediach na otázku ako postupujú pri vybavovaní sťažnosti osoby umiestnenej v cele, si policajti z viacerých útvarov neboli istí, aký je správny spôsob vybavovania sťažností, keďže sa s nimi v praxi nestretávajú. Postup vybavovania uvádzali skôr na základe svojej logickej úvahy – „sťažnosť spíšem a postúpim na vybavenie nadriadenému alebo niekomu, kto má vybavovanie sťažností na starosti“. O spôsobe vybavovania sťažností uvádzali:

- sťažnosť spíšu/zaevidujú a postúpia na vybavenie nadriadenému/riaditeľovi útvaru – KR PZ Bratislava, KR PZ Žilina, KR PZ Košice, OR PZ Považská Bystrica, OO PZ Dubnica nad Váhom, OO PZ Poprad, OO PZ Lučenec, OO PZ Banská Bystrica západ, OO PZ Prešov sever, OR PZ Rožňava, OO PZ Rožňava,
- sťažnosť spíšu a postúpia na odbor kontroly alebo na inšpekciu MV SR – KR PZ Trenčín, KR PZ Nitra, KR PZ Tmava, OR PZ Galanta, OR PZ Nové Zámky, OO PZ Martin východ, OO PZ Piešťany, OO PZ Topoľčany.

Evidencia záznamov

Preskúmaním obsahu spisov zamestnanci KVOP nezistili žiadne nedostatky formálneho charakteru.

1.3. Vyhodnotenie zistenej policajnej praxe z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osoby umiestnenej v cele

Obmedzenie osobnej slobody fyzickej osoby a jej následné umiestnenie do cely je vždy zásahom do základných práv a slobôd tejto osoby. Medzi základné práva patrí aj právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti a na ochrana súkromia. V čl. 16 Ústavy sa zaručuje nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia. Z neho vyplýva pre orgány verejnej správy povinnosť, aby s osobou, ktorej osobná sloboda je obmedzená, konali tak, že vždy majú na zreteli jej vážnosť, rešpektujú jej dôstojnosť a súkromie a zasahujú do nich iba v takej miere, ktorá je nevyhnutná pre dosiahnutie účelu správneho, či trestného konania. Pre ich konanie platí zásada zákonnosti aj zásada primeranosti a zdržanlivosti.

²⁹ § 49 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z.

Vykonávanie bezpečnostných prehliadok

Aj keď zákon, ani nariadenie ministra, neurčujú ako a kde majú policajti vykonať bezpečnostnú prehliadku osoby, ktorú sú oprávnení umiestniť do cely, t. z. zaistenej osoby alebo osoby v inom právnom postavení – zadržanej, zatknutej na základe príkazu na zatknutie, svedka, osoby prevzatej policajtom na vykonanie procesného úkonu - napr. z väzby, osoby, ktorá má byť dodaná do väzby, v zásade platí, že by ju mala vykonávať osoba rovnakého pohlavia, v miestnosti, podľa možnosti, na to priamo určenej, v priestore, ktorý nie je monitorovaný kamerou, alebo v ktorom nebude takáto osoba vystavená pohľadom cudzích osôb, alebo osôb druhého pohlavia.

Bezpečnostné prehliadky vykonávajú osoby rovnakého pohlavia, ale vo väčšine policajných pracovísk, ktoré sme preskúmali, policajti nemajú na tento účel určenú a vybavenú miestnosť. **Je bežnou praxou, že prehliadku vykonávajú v neintímnom priestore, a to aj v takom, ktorý je monitorovaný kamerovým systémom.** V súčasnosti nie je možné vylúčiť, že postup polície pri vykonávaní bezpečnostnej prehliadky v priestore pred celou, na chodbe, v monitorovanom priestore v niektorých prípadoch predstavuje ponižujúce zaobchádzanie s umiestňovanou osobou a porušuje jej právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, aj keď prehliadku vykonáva osoba rovnakého pohlavia.

Záver:

Pre postup orgánu verejnej správy, ktorým polícia je, platí zásada primeranosti a zdržanlivosti. Vždy vo svojom konaní má mať na zreteli rešpektovanie dôstojnosti a súkromia dotknutej osoby. Prieskum potvrdil, že **polícia v policajnom útvere, v ktorom nevytvorila podmienky na vykonanie bezpečnostnej prehliadky fyzickej osoby - teda prehliadky v priestore, ktorý je na tento účel určený a vybavený a nie je monitorovaný - nie je spôsobilá pri vykonávaní bezpečnostnej prehliadky zaručiť ochranu a dodržiavanie základného práva fyzickej osoby umiestňovanej do cely na ochranu jej súkromia a na zachovanie ľudskej dôstojnosti a negarantuje zákaz ponižujúceho zaobchádzania s ňou.**

Vyrozumenie o zaistení

Zaistenie osoby policajtom podľa zákona o PZ **je inštitút správneho** (nie trestného) **práva**, ktorý plní **poriadkový účel**. Policajt zaistenú osobu bezodkladne odovzdá policajnému útvaru, ktorý vydá odôvodnené rozhodnutie o zaistení. Voči takémuto rozhodnutiu je prípustné odvolanie, ktoré nemá odkladný účinok. Právne postavenie zaistenej osoby sa v priebehu jej zaistenia (najviac 24 hodín od okamžiku zaistenia - teda nie od okamžiku vydania rozhodnutia o zaistení) môže zmeniť iba vtedy, ak vykonanými úkonmi policajný útvar zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie orgánom činným v trestnom konaní. V takom prípade má zaistenú osobu odovzdať, o čom spíše úradný záznam. Až jej odovzdaním môže dôjsť k zmene jej právneho postavenia z doterajšieho účastníka správneho konania na subjekt predsúdneho trestného konania.

Zaistená osoba, ak o to požiada, má právo bezodkladne vyrozumieť blízku osobu o svojom zaistení. Tomuto právu zodpovedá povinnosť policajného orgánu, aby jej to umožnil. Napriek zistenej **nejednotnosti v postupe policajtov pri naplňaní tohto práva v praxi**, v jednom bola ich **prax jednotná - právo bezodkladne vyrozumieť blízku osobu plnili** tým, či oným spôsobom **sami policajti**. Vyrozumenie, ako svoje právo, teda v praxi neuskutočňuje sama zaistená osoba, ale robí to za ňu policajt. Tento postup považujem za obmedzenie práva zaistenej osoby v cele nad zákonom ustanovenú mieru. Svojím postupom tak polícia neoprávnene zasahuje do jej práva na ochranu súkromného a rodinného života a na zachovanie ľudskej dôstojnosti.

Z prieskumu vyplynulo, že policajti vo svojej praxi v zásade nerozlišujú medzi právnym postavením zaistenej osoby, ktoré je inštitútom správneho práva a medzi právnym postavením zadržanej osoby podozrivej zo spáchania trestného činu, osoby, voči ktorej bolo vznesené obvinenie, osoby pristihnutej pri páchaní trestného činu a zatknutej osoby, ktoré je inštitútom trestného práva. A teda ani medzi zaistením, ako prostriedkom správneho práva, a zadrжанím, ako prostriedkom trestného práva.

Záver:

Polícia svojím postupom neumožňuje zaistenej osobe, ktorá o to požiada, aby sama mohla bezodkladne vyrozumieť blízku osobu o svojom zaistení. Namiesto tejto osoby vyrozumenie vykoná policajt. Týmto postupom **polícia nad zákonom ustanovenú mieru a neprimerane zasahuje do základného práva zaistenej osoby na ochranu jej súkromia, rodinného života a na zachovanie jej ľudskej dôstojnosti**.

Poskytovanie právnej pomoci

Ústava zaručuje každému právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom. Zákon o PZ, ako aj Trestný poriadok uvádzajú, ktoré osoby majú právo na poskytnutie právnej pomoci.

Pri uplatňovaní práva na právnu pomoc môže v praxi dôjsť k problémom s jeho realizáciou. Prieskumom som zistila, že **policajti si v praxi právo na poskytnutie právnej pomoci spravidla spájajú so vznesením obvinenia**. Pri uplatňovaní práva na právnu pomoc nediferencujú medzi právami osôb, ktoré sú **zaistené, zadržané, obvinené alebo došlo k obmedzeniu ich osobnej slobody z iného dôvodu**. Nie je možné vylúčiť, že **pre toto nerozlišovanie môže dôjsť k porušeniu práva na právnu pomoc osoby, voči ktorej nebolo vznesené obvinenie**.

Okrem toho si policajti uplatnenie práva na právnu pomoc spájajú s jeho uplatnením **pri prvom procesnom úkone**. To je tiež nesprávna interpretácia. Právo na právnu pomoc po prvom procesnom úkone predsa nezaniká. Je to právo, ktoré patrí osobe s obmedzenou slobodou po celý čas obmedzenia slobody a zodpovedá mu zákonná povinnosť policajného orgánu poskytnúť jej pomoc pri kontaktovaní advokáta, a to bezodkladne.

V policajnej praxi policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, žiada bez opory v práve od policajta, ktorý obmedzil osobnú slobodu osoby umiestnenej v cele, alebo od vyšetrovateľa súhlas na poskytnutie právnej pomoci a na umožnenie kontaktu tejto osoby s advokátom. Takýto policajný postup nie je primeraným poskytnutím pomoci pri kontaktovaní sa s advokátom a znamená aj jej odklad. Možno ho považovať za **obštrukčné plnenie zákonnej povinnosti** uloženej policajnému orgánu.

Záver:

Existujúca policajná prax nevytvára dostatočné garancie na to, aby osoba umiestnená v cele mohla včas využiť svoje právo na právnu pomoc, ak o jeho uplatnenie požiada.

Poučenie o právach a povinnostiach

Z prieskumu je zrejmé, že kontrolu, či osoba, ktorá má byť umiestnená do cely, bola predtým riadne poučená o svojich právach, nevykonávajú vo všetkých policajných útvaroch. Pritom skutočnosť, že nositeľmi povinnosti poučiť sú tí policajti, ktorí osobe obmedzujú osobnú slobodu, nezbavuje policajta, ktorý takúto osobu preberá do cely,

povinnosti, ešte pred jej umiestnením skontrolovať, či bola riadne poučená o svojich právach. Jeho ďalší postup sa má riadiť výsledkom tejto kontroly. Ak umiestňovaná osoba nepotvrdí, že už bola o svojich právach riadne poučená, má ju riadne poučiť o jej právach, a rovnako aj o režime v cele. Je to súčasťou riadneho zaobchádzania s osobou, ktorej sloboda je obmedzovaná a plnením povinnosti štátu umožniť jej, aby sa mohla voči jeho zásahom právnou cestou brániť a domáhať sa svojho základného práva na súdnu, či inú právnu ochranu, ktoré jej patrí a vyplýva z čl. 46 Ústavy.

Záver:

Ak policajt pri umiestňovaní osoby do cely policajného zaistenia nevykonáva kontrolu, či umiestňovaná osoba bola riadne poučená o svojich právach, možno konštatovať, že si neplní svoju povinnosť. Zároveň možno konštatovať aj to, že takáto **policajná prax vo vzťahu k osobe, ktorej sloboda je obmedzená, môže byť prekážkou tomu, aby si táto osoba mohla uplatniť riadne a včas svoje základné právo na súdnu a inú právnu ochranu.** V súčasnosti nemožno vylúčiť, že dôjde k súbehu nesprávnej policajnej praxe u tej istej osoby, ktorej sloboda je obmedzovaná (nebola by riadne, a najmä úplne, poučená o svojich právach policajtom, ktorý jej slobodu obmedzil, nebola by vykonaná kontrola či bola riadne poučená predtým ako je umiestnená do cely, nebolo by jej umožnené bezodkladne osobne o svojom zaistení vyrozumiť blízku osobu a nebola by jej poskytnutá bezodkladne primeraná právna pomoc).

Prístup k lekárovi a zdravotná starostlivosť

Policajti vyhodnocujú bezpečnostné riziko individuálne, a pokiaľ je riziko minimálne, nie sú pri lekárskom vyšetrení prítomní. Iba keď je to z bezpečnostného hľadiska potrebné a/alebo na základe požiadavky lekára sú prítomní počas lekárskeho vyšetrenia. V rámci danej situácie vo svojich postupoch dodržiavajú zásadu primeranosti a zdržanlivosti.

Stravovanie

V tejto oblasti som v policajnej praxi nezistila nedostatky, okrem nepresnosti v internej právnej úprave v OO Lučenec, ale bez zistenia, že má dôsledok v reálnej praxi oddelenia. V Smernici ORPZ-LC-OOP3-1420/2012 pre výkon služby, režimu a ochrany v celách v OO PZ Lučenec sa v čl. I. časti Práva osoby umiestnenej v cele v bode 5. uvádza: „Stravovanie osoby /upravuje osobitný predpis/ umiestnenej v cele sa zabezpečuje podľa

miestnych podmienok. Strava sa poskytuje **osobe spravidla do 6 hodín od umiestnenia do cely.**“ Lehota 6 hodín sa počíta od okamihu obmedzenia osobnej slobody osoby a nie až od jej umiestnenia do cely, pretože od okamihu obmedzenia osobnej slobody osoby po jej umiestnenie do cely tiež plynie čas.

NMV SR o celách policajného zaistenia

Toto nariadenie odkazuje v poznámkach pod čiarou na neaktuálne ustanovenia Trestného poriadku.

2. Zistenia o policajnej praxi zatvárania fyzických osôb do uzavretého, tzv. „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove, ktorý nie je celou

2.1. „Vyhradené priestory“ v policajnej budove – čo to je ?

Zistila som, že v policajných budovách má polícia vytvorené priestory, v ktorých je možné obmedziť osobnú slobodu fyzickej osoby, a ktoré nie sú celami. Niektoré z tých, ktoré zamestnanci KVOP videli, mali formu „klietky“ (mrežami oddelená časť miestnosti alebo chodby). Sú to holé priestory, v ktorých sa väčšinou nachádzala len jedna stolička, prípadne lavica. V niektorých sa nachádzali aj zabudované oká alebo držiadla slúžiace na pripútanie osoby, hoci išlo o uzatvorené priestory (viď. fotografie v prílohe č. 2). V niektorých policajných útvaroch sú tieto priestory monitorované kamerami, v iných policajných útvaroch policajti nemali žiadnu vizuálnu kontrolu osoby umiestnenej v takýchto priestoroch (fyzicky či prostredníctvom kamery). Osoby umiestnené v takomto priestore nemajú k dispozícii lôžko, záchod ani umývadlo.

Podľa mojich zistení z prieskumu, tieto priestory policajti bežne používajú na zatváranie a pripútanie fyzických osôb, považujú ich za bežnú a potrebnú súčasť policajného pracoviska. Nazývajú ich „vyhradené priestory“, „miestnosti pre predvedenie osoby“ alebo „zadržiavacie miestnosti“ (ďalej len „vyhradený priestor“). Podľa policajtov ide o „detenčné priestory určené na dočasné umiestnenie osôb s obmedzenou osobnou slobodou“.

Takéto priestory sme zistili napr. v OO PZ Dubnica nad Váhom, OO PZ Piešťany, OO PZ Martin východ, OO PZ Rožňava, OO PZ Topoľčany, OO PZ Lučenec, OO PZ Poprad a OO PZ Banská Bystrica západ.

2.2. Postup zatvorenia fyzickej osoby do „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove a záruky ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzickej osoby v nich zatvorenej

Podľa policajtov, na zatvorenie osoby do „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove nie je ustanovený postup. Nie je ustanovený ani režim pobytu osoby v takomto priestore – teda postup zabezpečovania prístupu lekára k osobe, pravidiel zabezpečovania jej prístupu k advokátovi. Policajti uviedli, že osobu, ktorú zatvoria do „vyhradeného priestoru“

nepoučujú o jej právach a povinnostiach, ani o režime vo „vyhradených priestoroch“. Podľa vyjadrení policajtov obmedzenie osobnej slobody v takomto priestore **môže trvať aj 24 hodín**. Ako dôvody pre zatvorenie fyzickej osoby do tohto priestoru uviedli, že takto postupujú najmä v prípade, **ak policajt potrebuje obmedziť osobnú slobodu osoby, ale nemôže ju umiestniť do cely**. Je to tak napríklad vtedy, **ak si potrebuje vybaviť administratívu** a takúto osobu nemôže nechať voľne v iných priestoroch (napr. na chodbe). Do týchto priestorov umiestňujú aj osoby, ktoré sú silne pod vplyvom alkoholu alebo drog, lebo vedia, že **lekár by neodsúhlasil ich umiestnenie do cely policajného zaistenia a po zrušení záchytných staníc („záchytiek“) nemajú ako tento problém v praxi riešiť**.

2.3. Vyhodnotenie policajnej praxe zatvárania fyzických osôb do „vyhradeného priestoru“ v policajnej budove z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd zatvorenej fyzickej osoby

V zmysle čl. 17 Ústavy sa osobná sloboda zaručuje, nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov **a spôsobom**, ktorý ustanoví zákon.

Prieskum potvrdil, že „vyhradené priestory“ nie sú cely. **Zatiaľ čo možnosť umiestniť osobu do cely je upravená zákonom, umiestniť osobu do „vyhradeného priestoru“ a jej pripútanie vo „vyhradenom priestore“ zákon neupravuje, a teda nie je policajtovi dovolená**. Ak napriek tomu v policajnej praxi dochádza k umiestňovaniu fyzickej osoby do iného uzavretého priestoru v policajnej budove než je cela, a dokonca usporiadania na jej pripútanie, polícia v týchto prípadoch postupuje bez opory v zákone a svojím nezákonným postupom zasahuje aj do základného práva osoby na osobnú slobodu. Jej postup vykazuje aj znaky ponižujúceho zaobchádzania s touto osobou (čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd). Neoprávnenosť a nezákonnosť takéhoto policajného postupu spočíva aj v tom, že k zatvoreniu fyzickej osoby do tohto nelegálneho uzavretého priestoru, a možno aj k jej pripútaniu v ňom, dochádza **v čase, kedy ešte nie je vydané rozhodnutie o zaistení a zhotovená zápisnica o zadržaní**.

Dôvodom pre nezákonný postup, ktorým polícia zasahuje do základných práv osôb, **nemôžu byť jej praktické dôvody** – policajt si potrebuje vybaviť administratívu, policajt vie, že lekár by nesúhlasil s umiestnením osoby v cele policajného zaistenia a vie, že vznikne problém s jej umiestnením do zdravotného zariadenia, a preto ani nezavolá lekára a radšej osobu zavrie a pripúta v nelegálnom priestore a nelegálnym postupom.

Fyzická osoba umiestnená takýmto nelegálnym postupom v nelegálnom uzavretom priestore (možno pripútaná k držadlu) nemá žiadne záruky dodržiavania svojich základných a občianskych práv. Ak vytvorenie možnosti nelegálne zavrieť osobu v policajnej budove policajti vysvetľovali praktickými dôvodmi, potom samotný **priestor**, ktorý si polícia na tento účel vo svojich budovách vytvorila (ako možnosť pre nelegálne zatvorenie osoby), **je svojím vzhľadom a vybavením** (pripomínajúcim mučiareň) **dôkazom, aký je postoj polície** k základným právam a slobodám a k občianskym právam fyzických osôb, ktoré sú v jej moci.

Tento priestor je svojím vzhľadom a vybavením stvorený k ponižujúcemu zaobchádzaniu s osobami, ktoré sú v ňom zatvorené, a tým zároveň slúži k prezentácii nadradeného postavenia policajta k zatvorenej fyzickej osobe.

Zistený policajný postup možno označiť ako policajnú svojvôľu, lebo nemá oporu v zákone.³⁰

Podľa judikatúry ÚS, každé opatrenie, ktorým je jednotlivец pozbavený slobody, musí byť zlučiteľné s účelom (čl. 17 Ústavy), ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (nález I. ÚS 187/2007). Podľa ustálenej praxe ESLP sa každé pozbavenie slobody musí realizovať nielen v súlade s hmotnoprávnymi a s procesnými pravidlami vnútroštátneho právneho poriadku, ale takisto musí byť v súlade so samotným účelom čl. 5, a to ochrániť jednotlivca pred svojvôľou.³¹

ÚS aj vo svojom náleze (III. ÚS 204/2002) zo dňa 22.1.2004 konštatoval porušenie práva na osobnú slobodu chráneného čl. 17 ods. 2 Ústavy sťažovateľke, ktorá bola predvedená na OO PZ z dôvodu podania vysvetlenia a v priestoroch policajnej stanice bola zadržávaná počas niekoľkých hodín. ÚS konštatoval, že zásahom do osobnej slobody sťažovateľky došlo tým, že bola umiestnená do uzamknutej miestnosti a držaná na OO PZ dlhšie, ako bolo nevyhnutné pre podanie vysvetlenia a spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia.

Hromadné porušenie základných práv a slobôd v súvislosti s obmedzením osobnej slobody po predvedení fyzických osôb na policajný útvar som prítom konštatovala už aj v minulosti, v prípade zásahu policajtov v rómskej osade Budulovská v Moldave nad Bodvou.³² V rámci navrhovaných opatrení som v tomto prípade žiadala, okrem iného, prijať opatrenie spočívajúce v zabezpečení monitorovania kamerami všetkých policajných priestorov v policajných útvaroch, v ktorých sa nachádzajú osoby s obmedzenou osobnou slobodou. Uvedené opatrenie doteraz nebolo prijaté.

³⁰ Pozri napr. III. ÚS 204/02

³¹ Rozsudok Kurt v. Turkey z 25. Mája 1998, sťažnosť č. 24276/94

³² Mimoriadna správa verejného ochrancu práv o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušeniu základných práv a slobôd konaním niektorých orgánov (spojená s návrhom na jej prerokovanie na najbližšej schôdzi Národnej rady SR)

Záver

Ak policajt zatvorí fyzickú osobu iba z praktického a nie zo zákonného dôvodu do nelegálne vytvoreného uzavretého priestoru, **ktorý nie je celou**, a niekedy ju v ňom aj pripúta, postupuje spôsobom, ktorý neustanovuje zákon, a teda **svojvoľne**. Nelegálnosť nie je možné konvalidovať. Takýmto postupom polícia porušuje základné práva fyzickej osoby na osobnú slobodu, nedotknuteľnosť, dôstojnosť a podrobuje ju ponižujúcemu zaobchádzaniu. Zásah do uvedených základných práv osoby trvá po celý čas obmedzenia jej osobnej slobody.

Za závažné zistenie považujem aj to, že **opísaný policajný postup zatvárania fyzických osôb do právom neupravených uzatvorených policajných priestorov v ponižujúcich podmienkach** je dlhodobou, bežnou a asi aj známou policajnou praxou. Z toho možno usúdiť aj, že **je akceptovaný nielen políciou**.

Takýto policajný postup je však v demokratickom a právnom štáte z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzických osôb orgánmi verejnej správy neakceptovateľný, a preto ho treba zmeniť. Rovnako treba zlepšovať našu citlivosť (aj právnických profesií) k vnímaniu a k ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb, právnických osôb a **dôslednejšie vyžadovať ich dodržiavanie v postupoch orgánov verejnej správy**.

3. Materiálne podmienky v celách

3.1 Zistenia o materiálnych podmienkach v celách

Vybavenie cely – požiadavky

Cela musí byť hygienicky nezávadná a **zodpovedať účelu zaistenia osoby**. Cela môže byť vybavená prostriedkami zvukovej a obrazovej techniky na zabezpečenie spojenia s policajtom, ktorý vykonáva ochranu cely. V cele nesmú byť také predmety, ktoré by mohli byť zneužitú na ohrozenia života a zdravia umiestnenej osoby alebo policajta.¹³

Ďalšie materiálne podmienky v celách sú upravené v prílohách č. 1 a č. 2 k NMV SR o celách policajného zaistenia, ktoré obsahujú jednak všeobecné zásady pre budovanie ciel, stavebné požiadavky, zabezpečenie spojenia, požiadavky na vybavenie cely, ako aj údaje o vybavení výstrojným materiálom.

Cela by mala byť vybavená lôžkom (kovový rám opatrený plechovou podložkou pripevnenou k rámu, lôžko musí byť pevne spojené s podlahou cely, v cele môžu byť maximálne dve lôžka pre dve osoby), stolíkom a sedačkou.³³

Zistenia:

Prehliadkou ciel zamestnanci KVOP zistili, že vo väčšine útvarov boli na lôžkach aj matrace s umývateľným povrchom. Matrace s umývateľným povrchom sa nenachádzali na KR PZ Nitra, KR PZ Trnava, OR PZ Galanta a OR PZ Nové Zámky. Na OO PZ Lučenec mali aj matrace s umývateľným povrchom, aj bez neho.

Jedine na OO PZ Lučenec sa v dvoch celách nenachádzali sedačky (z priestorových dôvodov).

Osvetlenie

V priestore cely sa má zabudovať samostatné tlmené osvetlenie o intenzite 5 luxov, používané od večierky do budíčka – žiarovka 15-25 W.³⁴

³³ časť III. Prílohy č. 1 k Nariadeniu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

³⁴ časť I. bod 9. písm. b) Prílohy č. 1 k Nariadeniu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

Zistenia:

V rámci vykonaného prieskumu zamestnanci KVOP zistili, že väčšina zariadení má dvojitý režim umelého osvetlenia (denný a nočný). V celách na OO PZ Dubnica nad Váhom však **nie je funkčné tlmené osvetlenie, a preto je osvetlenie nepretržite nestlmené, a to aj v noci.**

Záchod

Podľa zásad pre budovanie CPZ záchodová misa je kovová alebo keramická so sifónovým prepacom, obmurovaná, podľa možnosti umiestnená vo vhodných priestoroch **mimo cely**, splachovacia nádrž má byť umiestnená zvonku cely a spúšťanie vody má byť zabezpečené využitím pákového alebo fotobunkového systému, respektíve zvonku cely.³⁵

Zistenia:

Z preskúmaných ciel sa záchod nachádzal mimo cely a mal aj záchodovú dosku **iba v OR PZ Nové Zámky.**

V niektorých prípadoch sú záchody iba opticky oddelené (záchod opticky oddelený a má sedadlo - KR PZ Košice, záchod opticky oddelený, ale nemá sedadlo - KR PZ Bratislava).

Vo väčšine ciel záchod nie je ani opticky oddelený, ale má sedadlo - OR PZ Považská Bystrica, KR PZ Trenčín (k dispozícii aj kefa na záchod), OO PZ Rožňava, OR PZ Rožňava, OO PZ Prešov sever, OO PZ Poprad, OO PZ Piešťany, OO PZ Topoľčany, OO PZ Lučenec a OO PZ Banská Bystrica západ, KR PZ Nitra (na tomto útvare **bolo obmedzenie viditeľnosti záchodu vyriešené zatretím časti kamery**).

Záchod nie je opticky oddelený a je aj bez sedadla - OO PZ Dubnica nad Váhom, OO PZ Martin východ, KR PZ Žilina, OR PZ Galanta a KR PZ Trnava. V OO PZ Lučenec je navyše záchod **umiestnený tak, že ho nie je možné používať bežným spôsobom, keďže sa prednou časťou dotýka postele a je možné ho používať iba sedom z boku!**

Výstrojný materiál

Ak osoba, ktorá má byť umiestnená do cely, nemá dostatočný odev alebo jej odev je hygienicky závadný, požičia jej odev útvár Policajného zboru, pri ktorom je cela zriadená.⁸

³⁵ časť I. bod 11 Prílohy č. 1 k Nariadeniu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

Pre celu a jedno lôžko sa zapožičiava tento výstrojný materiál

- a) 1 ks košeľa s dlhými rukávmi,
- b) 1 ks trenírky,
- c) 1 ks lyžica jedálenská,
- d) 1 ks nádoba jedálenská,
- e) 1 ks toaletné mydlo,
- f) toaletný papier,
- g) 1 ks tepláková súprava,
- h) 1 bal. hygienických vložiek,
- i) 2 ks prestieradlá,
- j) 1 ks uterák,
- k) 1 ks povlak na podhlavník,
- l) 3 ks prikrývky,
- m) 1 súpr. matracov bez špagátov,
- n) 1 ks klinový podhlavník.³⁶

Z vyjadrení policajtov, ako aj osôb umiestnených v celách, som zistila, že prax pri zapožičiavaní výstrojného materiálu sa líši nielen na jednotlivých útvaroch, ale aj v rámci jedného útvaru - v závislosti od toho, kto má službu. Preto v tejto časti neuvádzam prax na jednotlivých útvaroch, ale zistenia, ako to spravidla na útvaroch funguje. Matrace, klinové podhlavníky, prikrývky, povlaky na podhlavník a prestieradlá sú v celách samozrejmosťou. Každý osobe policajti automaticky, takmer na všetkých útvaroch, poskytnú hygienické potreby (toaletný papier, mydlo a uterák). Pri podávaní stravy policajti poskytnú jedálenskú nádobu a lyžicu. Podľa potreby, alebo podľa požiadaviek osoby s obmedzenou osobnou slobodou, jej policajti poskytnú potrebné oblečenie alebo hygienické vložky. Táto prax je viac-menej rovnaká na všetkých útvaroch. Na KR PZ Trnava policajt uviedol, že vo výstrojnom materiáli nemajú oblečenie pre „obézne osoby“ a v prípade, že do cely bude takáto osoba umiestnená, nevedia jej poskytnúť náhradné oblečenie.

Priestory na vychádzky

Osobe umiestnenej v cele na dobu dlhšiu ako 24 hodín **musí byť umožnená vychádzka na čerstvom vzduchu** najmenej jednu hodinu denne **v priestore útvaru**, pri ktorom sú cely zriadené.³⁷

³⁶ Príloha č. 2 k Nariadeniu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

³⁷ Čl. 6 ods. 4 prvá veta Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

Z vyjadrení policajtov, ako aj vykonaním ohliadky priestorov ciel zamestnancami KVOP vyplynulo, že väčšina policajných útvarov (13 zo všetkých navštívených) vie zabezpečiť realizáciu tohto práva v priestoroch dvorov policajných útvarov. 4 policajné útvary (OO PZ Banská Bystrica západ, OO PZ Piešťany, OO PZ Prešov sever a OO PZ Poprad) nemajú k dispozícii dvory na zabezpečenie vychádzky, ale vedia ju zabezpečiť mimo policajného útvaru, pod dohľadom eskorty. 2 policajné útvary (KR PZ Bratislava, OR PZ Galanta) umožňujú, v prípade požiadavky, vychádzku vo vnútorných priestoroch budov, nie na čerstvom vzduchu. Navštívené policajné útvary sa totiž nachádzajú v budovách, ktoré v mnohých prípadoch neboli stavebne určené na umiestnenie ciel.

Výsluchová miestnosť

V priestoroch ciel sa podľa potreby a stavebno-technických možností má zriadiť výsluchová miestnosť, ktorá musí byť konštrukčne riešená v súlade s ustanoveniami nariadenia o celách policajného zaistenia.³⁸

Vykonaným prieskumom som zistila tieto skutočnosti:

- výsluchová miestnosť je zriadená – KR PZ Bratislava, OR PZ Považská Bystrica, OO PZ Martin východ, OR PZ Rožňava, OO PZ Rožňava, OO PZ Prešov sever, OR PZ Galanta, OO PZ Lučenec,
- výsluchová miestnosť je zriadená, ale prístup do nej majú len sudcovia, neumožňujú v nej kontakt s advokátom – KR PZ Trnava,
- výsluchová miestnosť nie je zriadená a v prípade potreby používajú inú miestnosť (napr. realizačnú miestnosť, jedáleň, kanceláriu, „vyhradený priestor“) – OO PZ Dubnica nad Váhom, KR PZ Žilina, OO PZ Poprad, OO PZ Topoľčany, OO PZ Banská Bystrica západ,
- výsluchová miestnosť nie je zriadená – KR PZ Trenčín, KR PZ Nitra, KR PZ Košice, OR PZ Nové Zámky, OO PZ Piešťany.

³⁸ časť IV. písm. e) Prílohy č. 1 k Nariadeniu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003

3.2. Vyhodnotenie zistení o materiálnom zabezpečení z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzickej osoby umiestnenej v cele

Osvetlenie

Umelé osvetlenie pri rovnakej intenzite, bez zmeny svetelného režimu z denného na nočný, môže mať negatívny vplyv na psychický stav osoby. Navyše absencia nočného a denného režimu osvetlenia neumožňuje ani orientáciu v čase a znemožňuje pokojný spánok. **Odopieranie spánku je jedným zo znakov mučenia, krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania a môže ním byť zasiahnuté aj do práva na ochranu zdravia.** Porušenie článku 3 Dohovoru konštatoval aj ESLP na základe zlých podmienok v cele, vrátane nepretržitého osvetlenia.³⁹

Záchod

Domnievam sa, že okrem požiadaviek uvedených v NMV SR o celách policajného zaistenia, by mal záchod spĺňať aj požiadavku optického oddelenia záchodovej misy od zvyšnej časti cely tak, aby osoba používajúca záchod mala zabezpečené súkromie, či už pred inou osobou, alebo aby nebola v dohľade kamery. **Skutočnosť, že priestor záchodovej misy nie je takto opticky oddelený, zasahuje negatívne do ľudskej dôstojnosti.** Je žiaduce, aby boli súkromie osôb a ich ľudská dôstojnosť rešpektované aj v celách. Taktiež by záchod mal, podľa môjho názoru, byť vybavený záchodovou doskou s poklopom, čo je žiaduce najmä preto, že záchod je spláchnutý spravidla až po privolaní stálej služby zvonku cely. Nevyužívanie záchodových dosiek policajti na niektorých útvaroch odôvodňovali bezpečnostným rizikom. Na útvaroch, kde sa záchodové dosky nachádzali, však policajti takýto problém neavizovali. Považujem za žiaduce, aby **súkromie osôb a ich ľudská dôstojnosť bolizachovávané a rešpektované** aj pri vykonávaní telesných potrieb.

Ostatné

Vykonaným prieskumom som zistila aj iné nedostatky vo vzťahu k materiálnym podmienkam. Tieto však samé o sebe buď nie sú spôsobilé zasiahnuť do základných práv a slobôd, alebo nedosahujú dostatočnú mieru intenzity, aby išlo o porušenie základných práv

³⁹ Rozsudok Kalashnikov v Russia z 15. júla 2002, sťažnosť č. 47095/99

a slobôd. Napriek tomu považujem za potrebné na ne upozorniť. Ide o nasledujúce nedostatky:

- **odoberanie okuliarov alebo iných zdravotníckych pomôcok** - k ich odoberaniu by malo dochádzať skôr výnimočne, v prípadoch keď riziko ohrozenia je naozaj relevantné. Teda postup by mal byť individuálny, so zohľadnením odôvodnenosti takéhoto konania. Pre niektorých ľudí sú napr. okuliare nevyhnutnou pomôckou a ich dlhodobým odobratím (najmä v prípade silnejších dioptrií) môže dôjsť nielen k zhoršeniu videnia, ale aj k následným zdravotným problémom,
- absencia **priestorov umožňujúcich vychádzku na čerstvom vzduchu** na niektorých útvaroch,
- absencia **výsluchových miestností** na niektorých útvaroch - napriek tomu, že zriadenie výsluchovej miestnosti má byť realizované v závislosti od potreby a možností útvaru, považujem jej zriadenie na každom útware, kde sa nachádzajú cely, za potrebné. Táto miestnosť by totiž, okrem iného, mala slúžiť aj na realizáciu práv osoby s obmedzenou osobnou slobodou, a to najmä na kontakt s právnym zástupcom,
- vo **výstrojnom materiáli** sa nenachádzajú poháre (jednorazové - plastové), takže osoby nachádzajúce sa v cele buď pijú z plastovej fľaše, alebo priamo z vodovodu,
- zubná kefka a zubná pasta, ktoré môžeme v súčasnosti považovať za bežný hygienický štandard by mali byť poskytované minimálne osobám, ktoré sa v cele nachádzajú dlhšie ako 24 hodín,
- nie všetky cely boli vybavené **matracmi s umývateľným povrchom**, pričom z hľadiska hygieny sú určite žiaduce.

4. Opatrenia na zlepšenie ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd v činnosti policajných orgánov

Pre zlepšenie ochrany základných práv, najmä práva na osobnú slobodu, nedotknuteľnosť osoby, ochranu súkromia a zachovanie ľudskej dôstojnosti každej osoby, s ktorou polícia z rôznych dôvodov (či už na základe inštitútov správneho práva alebo trestného práva) koná vo svojom pracovisku, navrhujem opatrenia. Ich prijatie je veľmi potrebné na odstránenie súčasného neprijateľného stavu. Neprijateľnosť spočíva v tom, že polícia považuje za akceptovateľnú súčasť svojej bežnej praxe aj taký postup, ktorým zasahuje do základného práva na osobnú slobodu fyzickej osoby a práva na zachovanie jej

ľudskej dôstojnosti iba na základe praktických dôvodov, ktoré zákon ako dôvod obmedzenia osobnej slobody neuvádza. Výsledkom je, že fyzickú osobu zatvorí do uzavretého priestoru v policajnej budove, ktorý nie je celou a svojím vybavením nespĺňa požiadavky cely. Urobí to v čase, keď ešte nevydala rozhodnutie o zaistení osoby, a bez náležitého poučenia tejto osoby. Reflektujúc nielen na tento závažný nedostatok, ale aj na ostatné zistenia z prieskumu navrhujem:

Prezidentovi Policajného zboru

1. nariadiť policajtom **okamžitý zákaz obmedzovať osobnú slobodu fyzickej osoby jej umiestnením do „vyhradených priestorov“ v policajnej budove**, ktoré nie sú celou, a do akýchkoľvek iných uzavretých priestorov, ktoré nie sú celou, a tiež nariadiť okamžité fyzické zrušenie „vyhradených priestorov“ vytvorených v policajných budovách;
2. nariadiť policajtom **okamžitý zákaz obmedzovať osobnú slobodu fyzickej osoby jej umiestnením do uzavretého priestoru – či už do cely alebo do akéhokoľvek iného uzavretého priestoru – predtým, ako polícia vydala rozhodnutie o zaistení osoby, vyhotovila zápisnicu o jej zadržaní a predtým, ako túto osobu riadne poučila o jej právach**;
3. nariadiť policajtom, aby zabezpečili **vyjadrenie lekára** o tom, či zdravotný stav osoby dovoľuje jej umiestnenie do cely v každom prípade – napr. keď policajt voči tejto osobe použil donucovacie prostriedky, v prípade, ak je osoba pod vplyvom alkoholu, omamných látok, psychotropných látok alebo liekov, alebo v prípade keď je zranená alebo upozorní na svoju chorobu, alebo v prípade keď je agresívna. Ak podľa vyjadrenia lekára táto osoba nemôže byť umiestnená v cele, zabezpečiť jej umiestnenie a dohľad v zdravotníckom zariadení;
4. zabezpečiť **kamerové monitorovanie priestorov, v ktorých sa nachádzajú osoby predvedené a čakajúce na vybavenie, a tiež tých priestorov, v ktorých ich polícia vybavuje** (rovnaké opatrenie som už navrhla po preskúmaní policajného zásahu v osade Budulovská v Moldave nad Bodvou) **s výnimkou priestorov, v ktorých sa vykonávajú bezpečnostné alebo lekárske prehliadky týchto osôb**;
5. zabezpečiť **monitorovanie všetkých vchodov do nemonitorovaných policajných miestností a priestorov**;
6. zabezpečiť, aby **bezpečnostné prehliadky osôb umiestňovaných do ciel boli vykonávané v miestnosti určenej na vykonávanie bezpečnostnej prehliadky, ktorá nie je monitorovaná kamerou** a zároveň, pre účely bezpečnosti, zabezpečiť kamerové monitorovanie vstupu a výstupu z nej;

7. zabezpečiť, aby všetky cely mali funkčné osvetlenie, ktoré umožňuje osobe, ktorá je v nej umiestnená, poskytnúť **denný, aj nočný režim**;
8. zabezpečiť možnosť **vychádzky na čerstvom vzduchu pre všetky osoby, ktoré na ňu majú právo**;
9. zabezpečiť, aby bol **záchod umiestnený v priestoroch mimo cely**. Ak to podmienky v budove nedovoľujú, potom **povinne zabezpečiť** oddelenie záchodov v celách tak, aby bola osobe s obmedzenou slobodou zabezpečená úplná intimita pri vykonávaní telesných potrieb a hygieny. Záchody vybaviť automatickým splachovaním, odvetrávaním a záchodovou doskou;
10. zabezpečiť vo všetkých celách matrace s umývateľným povrchom;
11. zabezpečiť, aby policajti okuliare a iné zdravotnícke pomôcky neodoberali pri bezpečnostnej prehliadke umiestňovanej osobe automaticky, ale aby zvažovali relevantnosť bezpečnostného rizika;
12. **vydať metodické usmernenia o policajnom postupe** pre riešenie situácií, s ktorými sa policajti pri obmedzovaní osobnej slobody fyzickej osoby pravidelne vo svojej práci stretávajú, príp. môže stretnúť, aby vedel a mohol uplatniť správny policajný postup voči osobám, ktoré sú v rôznom právnom postavení, ktoré sa im v priebehu vybavovania mení a z tohto dôvodu v praxi dochádza k prelínaniu medzi správnym a trestným právom.

Riaditeľovi KR PZ Trnava

- odporúčam, aby prijal opatrenie, ktorým zabezpečí doplnenie výstrojného materiálu aj o oblečenie pre osoby s nadmernými veľkosťami.

Riaditeľovi OO PZ Lučenec

- navrhujem, aby v čl. I. časti Práva osoby umiestnenej v cele v bode 5 Smernice ORPZ-LC-OOP3-1420/2012 pre výkon služby, režimu a ochrany v celách na OO PZ Lučenec upravil počítanie 6 hodinovej lehoty na podanie stravy osobe umiestnenej v cele, a to od okamihu, kedy došlo k obmedzeniu jej osobnej slobody.

Záver

Vykonaný prieskum preukázal, že Slovenská republika má vo vzťahu k celám rezervy v materiálnych podmienkach, a tiež aj v dodržiavaní záruk proti zlému zaobchádzaniu.

Prieskumom sa potvrdilo, že nie všetky policajné útvary svojím postupom a materiálnym vybavením dokážu zabezpečiť rešpektovanie všetkých základných práv a slobôd, najmä právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, právo na právnu pomoc, právo na ochranu zdravia a právo na ochranu súkromia a rodinného života.

Okrem zistení týkajúcich sa cieľ som dospela k záveru, že základné záruky pre osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda by mali byť všetkým týmto osobám poskytované od začiatku obmedzenia ich osobnej slobody, bez ohľadu na dôvod jej obmedzenia.

Považujem tiež za potrebné, aby Slovenská republika čo najskôr ratifikovala Opčný protokol k Dohovoru a zriadila národný preventívny mechanizmus, ktorý by sa pravidelne a systematicky venoval kontrole zariadení, v ktorých môžu byť zadržávané osoby s obmedzenou osobnou slobodou.

Aj do budúcnosti budem samozrejme využívať svoje oprávnenia, vyplývajúce mi zo zákona o VOP a naďalej budem venovať svoju pozornosť zariadeniam, v ktorých sa nachádzajú osoby s obmedzenou osobnou slobodou.

Príloha č. 1

Stručne o základnom právnom rámci preskúmvanej problematiky

Právna úprava základných práv a slobôd, ktorých ochrana a dodržiavanie boli v postupe orgánu verejnej správy predmetom prieskumu

Demokratický a právny štát je nositeľom povinnosti garantovať ochranu a dodržiavanie základných práv a slobôd fyzických osôb, právnických osôb. Platí to aj v prípade, ak jeho orgán verejnej moci na základe zákona a postupom ustanoveným zákonom koná o obmedzení osobnej slobody niektorej fyzickej osoby, príp. obmedzí fyzickej osobe osobnú slobodu. V tejto časti správy pre informáciu uvádzam stručný výpočet.

Podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa čl. 1 Dohovoru výraz „mučenie“ znamená akékoľvek konanie, ktorým je človekovi úmyselne pôsobená silná bolesť alebo telesné alebo duševné utrpenie s cieľom získať od neho, alebo od tretej osoby, informácie alebo priznanie, potrestať ho za konanie, ktorého sa dopustil on alebo tretia osoba, alebo z ktorého sú podozriví, alebo s cieľom zastrašiť alebo prinútiť jeho alebo tretiu osobu, alebo z akéhokoľvek iného dôvodu založeného na diskriminácii akéhokoľvek druhu, keď takú bolesť alebo utrpenie pôsobí verejný činiteľ alebo iná osoba konajúca z úradného poverenia alebo z ich podnetu alebo s ich výslovným alebo tichým súhlasom. Toto vymedzenie nezahŕňa bolesť alebo utrpenie, ktoré vznikajú iba v dôsledku zákonných sankcií, sú od týchto sankcií neoddeliteľné alebo sú s nimi náhodou vyvolané.

Podľa čl. 16 Dohovoru každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, sa zaväzuje zabrániť na ktoromkoľvek území pod jeho jurisdikciou **d'alším činom krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania, ktoré nepatria pod pojem mučenie**, ako je vymedzený v článku 1, ak takéto činy spáchal verejný činiteľ alebo iná osoba konajúca z úradného poverenia alebo z ich podnetu alebo s ich výslovným alebo tichým súhlasom.

Podľa čl. 7 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach nikto nesmie byť mučený alebo podrobovaný krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa čl. 10 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach so všetkými osobami pozbavenými osobnej slobody sa zaobchádza ľudsky a s úctou k prirodzenej dôstojnosti ľudskej bytosti.

Podľa čl. 4 Charty základných práv a slobôd Európskej únie nikoho nemožno mučiť ani podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa čl. 13 ods. 1 písm. a) Ústavy povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.

Podľa čl. 13 ods. 3 Ústavy zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

Podľa čl. 13 ods. 4 Ústavy pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.

Podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 16 ods. 2 Ústavy nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa čl. 17 ods. 1 Ústavy osobná sloboda sa zaručuje.

Podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Podľa čl. 17 ods. 3 Ústavy obvineného alebo podozrivého z trestného činu možno zadržať len v prípadoch ustanovených zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu. Sudca musí zadržanú osobu do 48 hodín, a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín, od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.

Podľa čl. 17 ods. 4 Ústavy obvineného možno zatknúť iba na odôvodnený písomný príkaz sudcu. Zatknutá osoba musí byť do 24 hodín odovzdaná súdu. Sudca musí zatknutú osobu do 48 hodín, a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín, od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.

Podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

Podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 40 Ústavy každý má právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.

Podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Príloha č. 2

Fotodokumentácia z „vyhradených priestorov“

